

Raziskava mednarodnega reševanja sporov SIDRA: končno poročilo 2020

Povzetek

Končno poročilo za leto 2020 v okviru Raziskave mednarodnega reševanja sporov, ki ga je pripravila Singapurska akademija za mednarodno reševanje sporov, predstavlja pregled preferenc, izkušenj, praks in stališč uporabnikov mednarodnega reševanja sporov iz celega sveta. Raziskava je preučila tri glavne mehanizme mednarodnega reševanja sporov, in sicer arbitražo, mediacijo ter sodno reševanje sporov na področju mednarodne trgovine, pa tudi hibridne mehanizme reševanja sporov z značilnostmi arbitraže in mediacije. Poleg tega je raziskava preučila še uporabo sodobnih tehnologij pri mednarodnem reševanju sporov, kot so napovedna analitična orodja in sistemi za pomoč pri pogajanjih, ter pridobila mnenja uporabnikov glede njihovih izkušenj z uporabo omenjenih tehnologij.

Poročilo povzema ugotovitve raziskave glede vsakega izmed mehanizmov in na podlagi zbranih podatkov predstavlja ključne trende, ki se odražajo v spreminjanju mednarodnega reševanja sporov. Temeljne ugotovitve raziskave so predstavljene v nadaljevanju:

Odločanje med arbitražo, mediacijo, sodnim reševanjem sporov in hibridnimi mehanizmi

- Mednarodna trgovinska arbitraža ostaja najpogosteje izbran mehanizem reševanja sporov pri v raziskavo vključenih uporabnikih.
- Pravno specializirani uporabniki (ang. *Legal Users*), s čimer so mišljeni predvsem odvetniki in zunanji pravni svetovalci, se pogosteje poslužujejo mednarodne trgovinske arbitraže kot gospodarski uporabniki (ang. *Client Users*), pri čemer gre zlasti za gospodarske družbe s svojimi notranjimi pravnimi službami.
- V raziskavo vključeni uporabniki so kot tri najpomembnejše dejavnike pri izbiri mehanizma za reševanje sporov izpostavili izvršljivost, nevtralnost oziroma nepristranskost ter višino stroškov.
- Pravno specializirani uporabniki so kot najpomembnejši dejavnik pri izbiri mehanizma izpostavili izvršljivost, medtem ko je za gospodarske uporabnike najpomembnejši dejavnik nevtralnost oziroma nepristranskost.
- V primerjavi z uporabniki arbitraže in sodnega reševanja sporov so bili uporabniki mediacije bolj zadovoljni s hitrostjo in višino stroškov postopka.

Mednarodni investicijski spori (investitor proti državi)

- Skoraj polovica v raziskavo vključenih uporabnikov je navedla, da so bili med letoma 2016 in 2018 vpleteni v investicijski spor z državo ali multilateralni investicijski spor.
- Najpogosteje izbran mehanizem za reševanje mednarodnih investicijskih sporov je bila mednarodna arbitraža, pri čemer so se uporabniki odločali tako za institucionalno kot tudi za *ad hoc* arbitražo.
- Kot tri najpomembnejše dejavnike pri izbiri mehanizma za reševanje mednarodnih investicijskih sporov so uporabniki izpostavili izvršljivost, politično občutljivost ter nepristranskost.
- Kljub prevladi arbitraže na področju reševanja mednarodnih investicijskih sporov so v raziskavo vključeni uporabniki izkazali pripravljenost za izbiro drugih mehanizmov reševanja omenjenih sporov, kot so sodni postopki in mediacija.
- Odzivi uporabnikov kažejo na potrebo po reformi na področju reševanja mednarodnih investicijskih sporov.

Mednarodna trgovinska arbitraža

- Mednarodna trgovinska arbitraža ostaja najpogosteje uporabljen mehanizem za reševanje mednarodnih sporov. Med letoma 2016 in 2018 jo je uporabilo 74% v raziskavo vključenih uporabnikov.
- Več kot 75% v raziskavo vključenih uporabnikov je navedlo, da so izvršljivost, nevtralnost oziroma nepristranskost ter dokončnost arbitražnih odločb ključnega pomena za izbiro arbitraže kot mehanizma za reševanje sporov.
- Kljub temu da so uporabniki izrazili nižje zadovoljstvo s hitrostjo in višino stroškov postopka arbitraže, le-ta ostaja najpogosteje izbran mehanizem za reševanje sporov.

Mednarodna trgovinska mediacija

- Nevtralnost oziroma nepristranskost, hitrost in zaupnost mediacije so po mnenju več kot 80% v raziskavo vključenih uporabnikov ključnega pomena za izbiro tega mehanizma reševanja sporov.
- Uporabniki mediacije izvršljivosti kot dejavniku za izbiro le-te niso pripisali velike pomembnosti. Vzrok za to je mogoče pripisati odsotnosti mednarodno priznanega izvršilnega mehanizma. Vendar pa nova Singapurska konvencija nudi učinkovit mehanizem za izvrševanje poravnav, sklenjenih v mediaciji, kar bo v prihodnosti morda pritegnilo sedanje uporabnike sodnih in arbitražnih postopkov, ki izvršljivosti dajejo velik pomen.
- V raziskavo vključeni uporabniki so kot absolutno ključni lastnosti za izbiro mediatorjev izpostavili dobro poklicno etiko in izkušnje z reševanjem sporov. Tudi novejši razvoj pravne ureditve, vključno s Singapursko konvencijo, v ospredje postavlja poklicne standarde mediacijske prakse, kar je skladno s preferencami uporabnikov.
- V primerjavi s pravno specializiranimi uporabniki so gospodarski uporabniki podpora sodobnih tehnologij v postopkih mediacije pogosteje ocenili kot koristno.

Sodno reševanje mednarodnih trgovinskih sporov

- Več kot 80% v raziskavo vključenih uporabnikov je dejavnike, kot so izvršljivost, jasnost pravnih pravil in nevtralnost oziroma nepristranskost, ocenilo za ključne pri odločitvi za sodno reševanje sporov.
- S hitrostjo in višino stroškov sodnih postopkov je bilo zelo ali vsaj deloma zadovoljnih manj kot 50% v raziskavo vključenih uporabnikov.
- Kot ključen dejavnik pri odločitvi za sodno reševanje sporov je več kot 80% v raziskavo vključenih uporabnikov navedlo učinkovitost postopka odločanja, vendar pa je bilo v povezavi s tem le 45% uporabnikov zelo ali vsaj deloma zadovoljnih s svojo izkušnjo. Iz tega sledi, da imajo mednarodna trgovinska sodišča možnost povečati svojo privlačnost predvsem z izboljšanjem učinkovitosti postopka odločanja.

Hibridni mehanizmi reševanja mednarodnih trgovinskih sporov

- S hibridnimi mehanizmi je mogoče zmanjšati morebitne pomanjkljivosti arbitraže ali mediacije.
- V raziskavo vključeni uporabniki so kot glavni razlog za izbiro hibridnih mehanizmov reševanja sporov navedli pogodbene obveznosti.
- Gospodarski uporabniki so v primerjavi s pravno specializiranimi uporabniki bolj pripravljeni izbrati hibridni mehanizem reševanja sporov.
- Kadar je strankam v sporu pomembno ohranjanje dobrih poslovnih odnosov, pa tudi učinkovitost ter višina stroškov, so uporabniki bolj nagnjeni k izbiri hibridnega mehanizma v primerjavi z arbitražo.
- Kadar so strankam v sporu pomembni učinkovitost, višina stroškov in izvršljivost, so uporabniki bolj nagnjeni k izbiri hibridnega mehanizma v primerjavi z mediacijo.

The Slovene version of the Executive Summary of the SIDRA Survey Report has been provided by the University of Ljubljana Vis Moot Team.

